
Valurt, en medisinsk plante

AKTUELT

KJELL ANDREAS NØKLEBY

Sandvika

Det er mange interessante planter å finne langs gangveien ved elven nær Sandvika. En av disse er valurt, en plante med lilla eller sjeldnere, gulhvite blomster og store, spisse, ru blader.

Valurt hører til rubladfamilien og kan bli opp til en meter høy (1). Planten var en av de mest kjente medisinske planter i oldtiden og middelalderen og ble beskrevet av den greske lege Dioskorides (2). Han levde i Rom i det første hundreåret e.Kr. og var militærlege hos keiserne Claudius og Nero. Han skrev et fembindsverk om medisinske planter, som i flere hundre år var standardverket om disse. Valurt ble brukt som sår- og gromiddel, også ved beinbrudd. Det var opphakkede blader eller røtter eller uttrekk av disse som ble brukt. Den pulveriserte roten ble på 1500-tallet brukt av bartskjærere (datidens kirurger) ved amputasjoner, og de ble anbefalt å dyrke planten (3). Valurt har vært dyrket i Norge i middelalderen. Senere har den spredt seg langs gårdsplasser og veier her og der i Sør-Norge. Den er forvillet og hører egentlig ikke hjemme i vår flora (4).

Det sies at navnet valurt kommer av at den ble brukt på valen, slagmarken. Men det er vel helst lånt fra den foreldede betydning av det tyske wallen, sveise, vokse sammen, hele (2, 5, 6). På svensk heter planten vallört. Det latinske navnet er *Symphytum officinale*. *Symphein* er gresk og betyr å vokse sammen. *Officinale* (offisinell) sier at den har vært omtalt i apotekenes farmakopé. Rot og blader var med i den danske farmakopeen av 1772, men ikke i de senere norske (3). I middelalderen ble valurt også kalt *Consolida* av *consolidare*, befeste, stabilisere.

Det er knyttet mye overtro til valurt. Det ble sagt at om man kokte lapskaus med valurtvann, ville kjøttbitene gro sammen til ett stykke i kjelen (1, 2, 3, 6), og en brusten jomfruhinne ville gro igjen om en kvinne badet i valurtvann (1, 2). Sigrid Undset har tatt opp denne myten i *Kransen* (trilogien *Kristin Lavransdatter*) (7): Sira Sigurd til Åshild: «(...) har du ikke mere av det sterke vannet du handlet med engang? Det som kunne gjøre oppslemmet sau hel i soddekjelen og kvinne til mø i brudesengen. Jeg vet nok om det bryllupet her i bygden da du redte bad til den lokkede bruden.»

I valurt har man funnet stoffet allantoin som har sårhelende egenskaper (2). Valurt ble også brukt innvortes, men det er påvist at dette kan gi leverskader og kreft, da valurt inneholder skadelige pyrroizilidinalkaloider (2, 5, 6).

Drogen Radix symphyti eller Radix consolidae er for lengst ute av apotekene, men valurt er fremdeles i bruk i moderne naturmedisin og i homøopati bl.a. ved sår på magesekk og tolvfingertarm. Valurt brukes som oftest i helt lave potenser (8).

LITTERATUR

1. Fægri K. Norges planter. Bind 2. Oslo: Cappelen, 1960.
2. Bærug M. Hovedoppgave i farmasi: 1–28. Farmasøytisk bibliotek, Oslo, 1984.
3. Arbo Høeg O. Våre medisinske planter. Oslo: Forlaget Det Beste, 1984.
4. Lid J. Norsk og svensk flora. 2. utg. Oslo: Det Norske Samlaget.
5. Salvesen PH. Valurt, gammel legeplante med skumle bivirkninger. Våre nyttevekster 1983, nr. 3: 55–61.
6. Wischmann F. Ville planter i Norge. Oslo: Forlaget Det Beste, 1993.
7. Undset S. Kristin Lavransdatter, Kransen. Oslo: Aschehoug, 1972.
8. Granrud L. Våre medisinske planter. Valurt (*Symphytum officinale*). Homøopatisk tidsskrift, 1982 nr. 4: 27–8.

Publisert: 20. april 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.